

Procedura postępowania w sytuacjach konfliktowych człowiek-wilk

(opracowane na podstawie: „Nowak S., Mysłajek R. W., Okarma H., Śmietana W, 2005, Analiza dotychczasowych rodzajów i rozmiaru szkód wyrządzanych przez wilki oraz stosowanie metod rozwiązywania sytuacji konfliktowych, Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków”).

Sytuacja	Miejsce obserwacji wilków	Wygląd i zachowanie wilka	Zalecane działania
Bezpośrednie obserwacje wilków	W pobliżu (< 1 km) lub w obrębie dużego kompleksu leśnego lub na terenie z przewagą obszarów leśnych, również sporadycznie w pobliżu zabudowań na tych terenach	Osobnik niesprawiający wrażenia chorego, oddala się od człowieka.	Sytuacja normalna, nie jest potrzebna interwencja
Bezpośrednie obserwacje wilków	Dowolne	Osobnik nie sprawia wrażenia chorego, nie ucieka przed jadącym pojazdem, np. biegnie obok	Sytuacja normalna, nie jest potrzebna interwencja
Bezpośrednie obserwacje wilków	W okresie zabudowywanym, nawet w mieście	Osobnik zdrowy, sprawia wrażenie przestraszonego (podwinął ogon), zablakanego. Obserwacje (zdjęcia i filmy), nawet wielokrotnie, dotyczą tego samego dnia, maksymalnie dwóch dni	Osobnik podczas dyspersji, zabłąkał się do miasta (np. szedł wzdłuż rzeki). Wójt podejmuje działania w celu umożliwienia opuszczenia gminy przez zwierzę. Jeśli jest taka konieczność odławia i wywozi zwierzę do najbliższego kompleksu leśnego (przez podmioty upoważnione przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska na podstawie art. 52 ust. 2 pkt. 3 uop).
Bezpośrednie obserwacje wilków	Dowolne	Osobnik bez oznak choroby, przez dłuższy czas (kilka tygodni) regularnie widywany w pobliżu budynków mieszkalnych, nie atakuje zwierząt gospodarskich, ale zbliża się do ludzi i wzbudza	Sytuacja wymagająca uwagi (pilnej). Należy powiadomić regionalnego dyrektora ochrony środowiska. Rekomendowane przeprowadzenie inspekcji terenowej, instalacja wideopułapek i przygotowanie raportu w terminie do trzech dni.

		<p>niepokój mieszkańców</p>	<p>W sytuacji zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego wójt, burmistrz, prezydent miasta składa wniosek do GDOŚ o wydanie zezwolenia na odstępstwo od zakazu zabijania, W przypadku braku zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego, wójt, burmistrz, prezydent miasta składa wniosek do RDOŚ o odstępstwo od zakazu umyślnego ploszenia (np. przy użyciu broni z amunicją kulową lub innych środków) lub odłów (pozostawienie w niewoli albo też oznakowanie nadajnikiem GPS/GSM i przesiedlenie do najbliższego dużego kompleksu leśnego). Zarówno odtworzony osobnik jak i odstrzelony powinien zostać poddany badaniom weterynaryjnym, powinna zostać wykonana dokumentacja fotograficzna, pomiar wagi i parametrów ciała oraz powinny zostać pobrane próby do badań genetycznych (przez właściwy podmiot prowadzący takie badania). Analogiczna procedura na terenie parku narodowego prowadzona jest przez dyrektora parku.</p>
<p>Bezpośrednie obserwacje wilków</p>	<p>Dowolne</p>	<p>Osobnik z wyraźnymi oznakami choroby (np. uszkodzenia ciała), ewentualnie z podejrzeniem wścieklizny, nie oddala się od ludzi, a nawet podchodzi na niedużą odległość, jest agresywny.</p>	<p>Sytuacja wymagająca uwagi. Należy natychmiast powiadomić powiatowy inspektorat weterynaryjny, regionalnego dyrektora ochrony środowiska lub dyrektora parku narodowego (teren parku narodowego), policję i miejscowe nadleśnictwo. Rekomendowane jest wykonanie dokumentacji fotograficznej/filmowej zachowania, i przesłanie do eksperta, który potwierdza przynależność gatunkową oraz doradzi w trakcie podejmowania decyzji. W przypadku konieczności usmiercenia</p>

<p>Odnalezienie ciężko rannego lub ciężko chorego wilka, który nie jest w stanie uciekać przed człowiekiem</p>	<p>Dowolne</p>	<p>zwierzcia wójt, burmistrz, prezydent miasta występuje z wnioskiem o stosowne zezwolenie do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (GDOS) lub Ministra Środowiska (gdy zdarzenie ma miejsce na terenie parku narodowego) – w przypadkach nagłych może to być decyzja ustna.</p> <p>Po uśmierceniu należy zwierzę zważyć i wykonać szczegółową dokumentację fotograficzną, następnie przeprowadzić badanie w kierunku wścieklizny, a jeśli wynik jest negatywny, umożliwić właściwym, zainteresowanym podmiotom przeprowadzenie szczegółowej sekcji zwierzęcia dla ustalenia przyczyn nietypowego zachowania (w tym np. pobranie próby do analiz genetycznych).</p> <p>Należy natychmiast powiadomić powiatowy inspektorat weterynaryjny oraz regionalnego dyrektora ochrony środowiska lub dyrektora parku narodowego (teren parku narodowego), miejscowe nadleśnictwo.</p> <p>Decyzję o leczeniu lub uśmierceniu powinien podjąć powiatowy lekarz weterynarii w porozumieniu z regionalnym konserwatorem przyrody lub dyrektorem parku narodowego (teren parku narodowego). Po uśmierceniu należy postępować zgodnie z obowiązującą w tej sytuacji procedurą sanitarno - epidemiologiczną. O wyniku badań powiadomić regionalnego dyrektora ochrony środowiska lub dyrektora parku (teren parku narodowego).</p>
<p>Odnalezienie żywego wilka we wnyku lub innym narzędziu kłusowniczym</p>	<p>Dowolne</p>	<p>Natychmiast powiadomić regionalnego dyrektora ochrony środowiska lub dyrektora parku narodowego (teren parku narodowego).</p>

<p>Odnalezienie martwego wilka</p>	<p>Dowolnie</p>	<p>Wilk zatakował zwierzęta gospodarskie po raz pierwszy, lub ataki są sporadyczne</p>	<p>police, miejscowe nadleśnictwo, Regionalny dyrektor ochrony środowiska lub dyrektor parku narodowego zleca odpowiednim służbom lub ekspertom uwolnienie wilka i zbadanie go przez lekarza weterynarii i lekarz weterynarii w porozumieniu z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska lub dyrektorem parku narodowego podejmuje decyzję o uwolnieniu zwierzęcia (w razie konieczności przeniesienie go do najbliższego dużego kompleksu leśnego), jego leczenia lub uśmierceniu. Policja wszczyna odpowiednie postępowanie wyjaśniające. Natychniast zawiadomić regionalnego dyrektora ochrony środowiska lub dyrektora parku narodowego (teren parku narodowego), powiatowy inspektorat weterynaryjny, miejscowe nadleśnictwo. Należy postępować zgodnie z obowiązującą w tej sytuacji procedurą sanitarno-epidemiologiczną. Jeżeli wilk został skłusowany, konieczne jest powiadomienie policji i wszczęcie postępowania wyjaśniającego.</p>
<p>Ataki wilków na zwierzęta gospodarskie</p>	<p>W pobliżu (< 1 km) lub w obrębie dużego kompleksu leśnego lub na terenie z przewagą obszarów leśnych.</p>	<p>Wilk zatakował zwierzęta gospodarskie po raz pierwszy, lub ataki są sporadyczne</p>	<p>Hodowca natychmiast po stwierdzeniu szkody zabezpiecza ślady, składa niezwłocznie wniosek do regionalnego dyrektora ochrony środowiska o odszkodowanie. Hodowca wraz z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska ustala jakie w danym przypadku powinny być zastosowane zabezpieczenia przed kolejnymi atakami. W/w. zabezpieczenia wykonywane są samodzielnie przez hodowcę lub na zasadach współdziałania z regionalnym dyrektorem</p>

Ataki wilków na zwierzęta gospodarskie	Dowolne	Wilki często atakują zwierzęta gospodarskie	ochrony środowiska. Analogiczna procedura na terenie parku narodowego wymaga udziału dyrektora parku narodowego zamiast regionalnego dyrektora ochrony środowiska.
			Procedura zgłaszania szkód i ich szacowania, a także wykonywania odpowiednich zabezpieczeń taka sama jak powyżej. W przypadku wystąpienia powtarzających się co najmniej kilkakrotnie skutecznych ataków wilków na zwierzęta w jednym gospodarstwie należy przeanalizować przyczyny. Jeżeli ataki wilków nie są wynikiem zaniedbań hodowcy (takich jak pozostawianie zwierząt gospodarskich bez ochrony w nocy) uszkodzonymi (lub wójt, burmistrz, prezydent miasta gdy dotyczy to większej liczby poszkodowanych w danej gminie) występuje do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (lub Ministra Środowiska, gdy zdarzenie ma miejsce na terenie parku narodowego) z wnioskiem o wydanie zezwolenia na umyślnie zabijanie wilków wyrządzających szkody.

ZGŁOSZENIE SZKODY WYRZĄDZONEJ PRZEZ WILKI NA TERENIE WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Dane teleadresowe do zgłaszania szkód „wilkowych” w Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Szczecinie

Regionalna Dyrekcja ochrony Środowiska w Szczecinie

(dotyczy szkód powstałych na terenie powiatów: kamieńskiego, gryfickiego, łobeskiego w granicach gmin: Resko, Radowo Małe, stargardzkiego w granicach gmin: Kobylanka, Stargard, miasto Stargard, Dobra, Suchań, pyrzyckiego, gryfińskiego, myśliborskiego, miasto Świnoujście, miasto Szczecin)

Kontakt: ul. Teofila Firlika 20, 71-637 Szczecin
tel. (91) 43 05 200,
fax. (91) 43 05 201
tel. kom. 664 423 607
e-mail: sekretariat.szczecin@rdos.gov.pl

Wydział Spraw Terenowych w Złocińcu

(dotyczy szkód powstałych na terenie powiatów: choszczeńskiego, kołobrzckiego, koszalińskiego, sławieńskiego, świdwińskiego, białogardzkiego, szczecineckiego, drawskiego, wałeckiego, stargardzkiego w granicach gmin: Ińsko, Chociwel, Dobrzany, Marianowo, Stara Dąbrowa, łobeskiego w granicach gmin: Dobra, Węgorzyno, Łobez oraz miasto Koszalin)

Kontakt: ul. Dworcowa 13, 78-520 Złocieniec
tel. (94) 36 73 920
fax. (94) 36 73 930
tel. kom. 669 901 136
e-mail: wstz.szczecin@rdos.gov.pl

Zgłoszenie szkody

Poszkodowany po stwierdzeniu szkody wyrządzonej przez wilki dokonuje niezwłocznie jej zgłoszenia przez złożenie wniosku o odszkodowanie za szkodę, zwanego dalej „wnioskiem”, w postaci papierowej albo elektronicznej do regionalnego dyrektora ochrony środowiska, a w przypadku szkody wyrządzonej na obszarze parku narodowego – do dyrektora parku narodowego.

Zgłoszenia szkody można dokonać również przez złożenie wniosku telefonicznie podając następujące informacje:

- adres zamieszkania poszkodowanego wraz z numerem telefonu kontaktowego,
- lokalizacja powstałej szkody (powiat, gmina, obręb ewidencyjny, numer ewidencyjny działki, odcinek drogi na której powstała szkoda),
- rodzaj szkody (gatunek zagryzionego zwierzęcia, kolizja komunikacyjna itd.) i liczbę,
- czas wyrządzenia szkody.

Poszkodowany powinien zabezpieczyć ślady oraz inne dowody wskazujące na przyczynę lub okoliczności powstania szkody w miejscu jej wystąpienia i oczekiwać na przybycie pracowników Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Szczecinie, niedopuszczalne jest przenoszenie zagryzionych zwierząt. Nieprzestrzeganie tej zasady, powodujące zatarcie śladów, może skutkować nieuznaniem szkody, jako szkody wyrządzonej przez zwierzęta chronione.

Link do strony z umożliwiającej pobranie wniosku w wersji elektronicznej, zawierającej również informacje o wymaganiach formalnych dotyczących wniosku:
<http://bip.szczecin.rdos.gov.pl/szacowanie-szkod-wyrzadzonych-przez-zwierzeta-objete-ochrona-gatunkowa>

Informacje ogólne o wilku

Wilk

Wilk, nazywany często wilkiem szarym należy do ssaków a konkretnie do rodziny psowatych. Wilk jest zwierzęciem drapieżnym. Jego najczęstszym miejscem zamieszkania, są leśne ostępy, rozległe równiny, tereny podmokłe, a także tereny położone wysoko w górach. Wilk kocha przestrzeń. Wilcze stado, zwane watahą potrzebuje obszaru od stu do trzystu kilometrów kwadratowych. Na danym terenie mogą współistnieć ze sobą dwa wilcze stada. Wilcza wataha to inaczej jedna wilcza rodzina. W jej skład wchodzi samiec zwany basiorern, samica zwana waderą oraz ich potomstwo z dwóch kolejnych miotów. W wilczych rodzinach przestrzega się systemu hierarchicznego. Wilki potrafią się ze sobą porozumiewać. Ich wzajemne kontakty realizowane są poprzez język ciała, wydawanie charakterystycznych dźwięków, produkowanie określonych substancji biologicznych zwanych feromonami oraz poprzez znaczenie terenu swoimi odchodami.

Wilki najchętniej zjadają mniejsze i większe zwierzęta kopytne. Ich ofiarami najczęściej bywają dziki, jelenie lub sarny. Wilki przyczyniają się do oczyszczania środowiska, przez zjadanie zdechłych zwierząt. Licząca więcej osobników, wilcza wataha, może polować na duże zwierzęta. Wilk nie pogardzi także rybami. Wygłodniałe wilki, podchodzą pod ludzkie zagrody i zjadają zwierzęta hodowane przez człowieka. Najprawdopodobniej temu właśnie faktowi, wilki zawdzięczają długowieczną złą sławę i kojarzenie ich z drapieżcami porywającymi niewinne owieczki. Należy jednak pamiętać, że wilk, w przeciwieństwie do człowieka, nie porywa i nie zabija niczego dla przyjemności, a robi to jedynie z głodu i po to by przeżyć.

Ekolodzy biją na alarm twierdząc, że obecnie to człowiek zagraża wilkom a nie wilki człowiekowi. Aktualnie wilki zostały objęte ochroną ze względu na drastyczne zmniejszenie się ich ilości w poszczególnych państwach. Zarówno w Ameryce jak i Europie podejmuje się działania, mające na celu przywrócenie dawnej liczebności wilków. Działania takie nazywają się reintrodukcją gatunku. Człowiek podziwia wilka za jego urodę, siłę, wolność i konsekwencje w działaniu. Jednocześnie wilk nadal wzbudza wiele emocji negatywnych, jakie zakorzeniły się w nas na skutek cech, jakie przypisywano mu w licznych bajkach i podaniach ludowych.

Wilk jaki jest, każdy widzi

Dorosły wilk, gdyby zmierzyć go od głowy do ogona, ma średnią długość od 100 do 130 centymetrów, z ogonem będzie miał około 160cm długości. Wilk posiada na ogonie gruczoł o barwie niebiesko-czarnej. Naukowcy dotąd nie wiedzą do czego służy gruczoł nazywany fiołkowym. Dorosły wilk ma w kłębnie około 80 centymetrów, dorosła samica mierzy w tym miejscu 65 centymetrów. Samiec wilka może ważyć od 40 do 60 kilogramów, podczas gdy waga dorosłej wilczycy wynosi od 30 do 50 kilogramów. Ślad wilczej łapy zostawiany na śniegu, nazywany wilczym tropem może mieć długość 10 cm i szerokość 9 cm. Przednie łapy wilka łączą się z klatką piersiową, ich stawy łokciowe skierowane są do środka, za to stopy kierują się ku zewnętrznej stronie ciała. Dzięki takiemu ustawieniu, wilk może iść stawiając dwie prawe i dwie lewe łapy w jednej linii. Tylne łapy wilka są nieco mniejsze od przednich. Podobnie jak inne leśne zwierzęta, wilk posiada podwójne owłosienie. Jego górną warstwę stanowią sztywne i twarde włosy, po których dobrze spływa woda. Pod tą warstwą znajduje się tak zwany podszerstek. Jest to miękka sierść która utrzymuje ciało zwierzęcia, w odpowiedniej temperaturze, pomimo panującego na zewnątrz chłodu. Właśnie to, że wilk nie jest jedynym zwierzęciem, które może pochwalić się grzywą. Grzywę mają także sarny. Wilcza grzywa sięga od karku do barków. Stanowią ją długie i gęste włosy, układające się

to charakterystyczne pasmo. Wilkoza grzywa staje dęba, gdy zwierze jest rozłoszczone lub podrażnione. Wilcze ubranka mogą mieć wiele kolorów. Spotyka się wilki o barwie niemal czarnej, w odcieniach szarości, brązowej i białej. W wilczej paszczy znajduje się okazały garnitur zębów. Zdrowy dorosły wilk ma ich aż 42. Wilcze ząbki mogą osiągać długość ponad dwóch centymetrów, a kły mogą mieć nawet ponad pięć centymetrów długości. Wilki mają silne szczęki. Gdy ścisną szczęki, siła tego nacisku może wynosić nawet piętnaście kilogramów na jeden centymetr kwadratowy. Mniej więcej w połowie wilczego życia, zęby zaczynają stopniowo się ścierać. Część wilczego uzębienia ulega zniszczeniu podczas licznych walk. Oba te czynniki mogą skutkować śmiercią wilka z powodu niemożności pobierania jedzenia. Wilki mają bardzo elastyczne ściany przełyku, dzięki czemu mogą połknąć duże porcje mięsa. Przysłowiowy wilczy apetyt ma swoje uzasadnienie. Powiedzenie to wzięto się stąd, że wilki mają bardzo pojemne żołądki. Wilczy brzusek ma pojemność mniej więcej dziewięciu litrów. Wilki żyjące na wolności, przeżywają średnio od dwunastu do szesnastu lat. Wilki karmione przez człowieka w niewoli dożywają dwudziestki.

Życie w stadzie

Wilk żyje w stadzie (sforze) doskonale zorganizowanym i hierarchicznym. Przywódcą stada jest najbardziej doświadczony samiec; po nim następują inne samce, następnie najważniejsza (dominująca) samica, inne samice i wreszcie wilczęta w kolejności ich siły. Młode rodzi tylko dominująca samica. Przez pierwsze tygodnie, prócz mleka matki, żywią się nadtrawionym przez ojca pokarmem mięsny. Słuch wilka jest bardzo wyostrzony. Jednak ze wszystkich zmysłów najbardziej przydaje mu się węch, którym wyczuwa zapach zdobyczy z odległości 2 km. Kiedy zdobycz jest już zlokalizowana, stado zaczyna ją ścigać aż do momentu, kiedy ofiara zupełnie opadnie z sił.

Wilk porusza się szybko i bezgłośnie na samych czubkach łap, czyli na palcach. Wilki biegają po swoich śladach, trop w trop, nie można więc ustalić liczebności stada i dlatego mówi się "wilczy trop".

Przeróżający lecz pożyteczny.

Mimo, że wilk niemal całkowicie zniknął z umiarkowanych lasów Europy z powodu swojej złej reputacji, występuje on powszechnie w puszczy kanadyjskiej, skandynawskiej, rosyjskiej (na Syberii). I całe szczęście, ten mięsożerca jest bowiem naprawdę pożyteczny.

Nie taki zły?

Naukowcy prowadzący badania nad wilkiem udowodnili, że nie jest on szczególnie agresywny wobec człowieka. Co więcej, doskonale toleruje ludzi na swoim terytorium i zdarzyło się nawet, że pozwolił pogłaskać swoje młode!

Sam lub w stadzie

W zależności od pory roku, obfitości pożywienia i liczby urodzeń, wilk żyje sam, w parze lub w stadzie. Będąc w grupie, może atakować nawet duże ssaki. Ucztę zawsze rozpoczyna przewodnik stada.

Pożyteczny mięsożerca

Wilk odżywia się przede wszystkim zwierzętami, od najmniejszych (myszy, ptaki, gady) do największych (jelenie, łosie). W ten sposób reguluje liczebność dużej dzikiej zwierzyny i przyczynia się do zachowania równowagi między gatunkami. Obecnie wiadomo, że w lasach Europy, w których wilk już prawie nie występuje, jest zbyt wiele jeleni niszczących młode pędy. Wilk potrafi również przez kilka dni nic nie jeść, a niekiedy do życia wystarczają mu jagody i grzyby.